

JÄÄTMEID SORTIDA ! - MILLEKS ?



Meil kõigil tekib jäätmeid ja mida paremini meil majanduslikult läheb, seda rohkem neid tekib. Selleks, et meie keskkond oleks puhas ja elamiskõlbulik nii meile kui ka tulevastele põlvedele, tuleb järjest rohkem tähelepanu pöörata jäätmetekke vähendamisele, jäätmete ohutustamisele ning taaskasutusse võtmisele.

Kõige odavam ja lihtsam viis jäätmete taaskasutusse suunamiseks ja ohtlikkuse vähendamiseks on nende tekkekohal sortimine.



KESKKONNAMINISTEERIUM

Käesolev juhis annab ülevaate jäätmehooldusest riigi, omavalitsuste, ettevõtete ja elanike tasemel. Peamine tähelepanu on pööratud jäätmete sortimise vajadusele ning elanike õigustele ja kohustustele jäätmetega ümberkäimisel.

Fakte:

- Eesti elanik tekitab keskmiselt 400 kg, s.o 2 m³ olmejäätmeid aastas. Keskmine eurooplane tekitab 550 kg (linnas rohkem, maal vähem).
- Euroopa keskmine kogu jäätmeteke elaniku kohta on 3,5 t/a, millest ohtlikke jäätmeid on 3%. Eesti keskmine kogu jäätmeteke elaniku kohta on 13 t/a, millest ohtlikke jäätmeid on 60% (põhjuseks põlevkivi baseeruv energiasüsteem).
- 20% Eesti elanikkonnast (ligi 270 tuhat elanikku) ei oma jäätmeveo lepingut prügivedajaga.
- 10% Eesti elanikkonnast (ligi 140 tuhat elanikku) põletab regulaarselt jäätmeid.

Mida me jäätmete liigiti kogumisega võidame ?

Puhtam keskkond

Igast tootest saab kunagi jääde ja jäätmeks muutunud toode asendatakse uuega. Samas enamiku toodete tootmisel on võimalik kasutada vanade toodete materjale või neist saadud energiat, mis läbi jõuab prügilasse vähem jäätmeid ja uue tooraine saamiseks koormatakse vähem keskkonda.

Oluline põhjus jäätmete eraldi kogumiseks on ka nende ohtlikkus. Ohtlikud jäätmed võivad reostada õhku, pinnast, pinna- ja põhjavett. Seega tuleb nende käitlemisel rakendada karmimaid keskkonnakaitselisi meetmeid kui tavajäätmete korral.

Riigi jäätmehooldusalased kohustused:

Eesmärgi – jäätmeid liigiti koguda ja neist võimalikult palju taaskasutada, on võtnud endale ka Euroopa Liit. See on liit riikidest, kes Euroopa ühtsuse ja ühtse arengu eesmärgil on seadnud endale ühtsed eesmärgid ja „mängureeglid“. Riik kes soovib antud liitu kuuluda peab „mängureegleid“ järgima.



Eespool toodust tulenevalt on Euroopa Liitu kuuluval Eesti riigil kohustus neid reegleid järgida, kuid see on võimalik vaid omavalitsuste, ettevõtete ja elanike kaasabil.

Vabariigi Valitsuse ja Keskkonnaministeeriumi (KKM) ülesandeks on koostöös omavalitsustega, jäätmekäitlejatega ja nende ühendustega ühtse jäätmehoolduspoliitika elluviimise koordineerimine. KKM korraldab jäätmealaste strateegiliste dokumentide (näiteks riigi jäätmekava) ja õigusaktide eelnõude koostamist, ohtlike jäätmete käitlussüsteemi väljaarendamist, ohtlike jäätmete käitluslitsentside andmist, pakendite ja probleemtoodete taaskasutamise seadust tegevust jm.

Maakonna tasandil on korralduse osas oluline roll KKM keskkonnateenistustel kui keskkonnakompleksloa, jäätmeloa ja/või jäätmekäitleja registreerimistöendi väljaandjal.

Riigi olulisimad jäätmehooldusalased eesmärgid:

- Eesti jäätmehoolduse koordineerimine;
- Vähendada põlevkivitööstuse keskkonnamõjusid;
- Arendada välja uus jäätmehooldusalane infrastruktuur.

Omavalitsuste jäätmehooldusalased kohustused:

Jäätmehoolduse peab oma haldusterritooriumil korraldama iga omavalitsus ise ning ühtlasi tuleb luua elanikele võimalus jäätmeid liigiti koguda.

Jäätmehoolduse arendamiseks kinnitab kohalik omavalitsus omavalitsuse **jäätmekava**, kus on kirjas lähiaastate jäätmehooldust puudutavad eesmärgid.

Jäätmehoolduse korraldamiseks kehtestatakse **jäätmehoolduseeskiri**, mis käsitleb linnas/vallas tekkivate olmejäätmete käitlemise korraldust, samuti ohtlike jäätmete, ehitus- ja lammutusjäätmete, tervishoiu- ja veterinaarteenuse osutaja ning teisi omavalitsuse poolt oluliseks peetavate jäätmete käitlemise korda. Eeskiri sätestab ka jäätmeveo piirkonnad, järelevalve ja tervisekaitse nõuded ning nõuded sortimisele ja jäätmete kogumiskohtadele.

Omavalitsus kehtestab korraldatud jäätmeveo reeglid. Tavaliselt korraldatakse olmejäätmete kogumist ja vedu, kuid reguleerida võib ka muude jäätmete käitlemist. Vajalik on ülevaate olemine jäätmetekitajatest ja nende tekitatud jäätmete käitlemisest. Asutada tuleb jäätmevaldajate register.



Kohaliku omavalitsuse üksus võib jäätmevedu korraldada nii iseseisvalt kui ka koostöös teiste kohalike omavalitsusega.

Elanik peab **juhinduma jäätmehoolduseeskirjast**, kus on kirjas, kuhu võib erinevat liiki jäätmeid antud omavalitsuse territooriumil ära anda.

Miks on vaja korraldatud jäätmevedu?

Korraldatud olmejäätmete veo eesmärgiks on hõlmata jäätmekäitlusesse kõik jäätmetekitajad – ka need eramajad, suvilapiirkonnad ja väike-ettevõtted, kes ei ole veel prügiveoga liitunud. Korraldatud jäätmevedu annab igale elanikule ning ettevõtjale kindluse, et tema olmejäätmeid käideldakse parima hinnaga ning võimalikult keskkonnasõbralikult.

Korraldatud jäätmevedu – mis see on?

Omavalitsus määrab jäätmeveo piirkonnad, jäätmeveo teenustasu piirmäärad ja jäätmeveo tüüptingimused ning annab piirkonnas konkursi võitnud (odavaimat veo hinda pakkunud) vedajale kuni viieks aastaks jäätmeveo ainuõiguse.

Korraldatud jäätmeveo alla kuuluvad:

Kohalik omavalitsusorgan korraldab oma haldus-territooriumil olmejäätmete kogumise ja veo. Korraldatud jäätmevedu võib hõlmata peale olmejäätmete ka muid jäätmeid, kui seda tingib oluline avalik huvi.

Korraldatud jäätmevedu aitab vältida:

1. Prügistatud teeääri ja metsaaluseid;
2. Jäätmete põletamist avamaal ja ahjus;
3. Jäätmete matmist;
4. Jäätmete asetamist võõrasse konteinerisse.

Ettevõtete jäätmehooldusalased kohustused:

Ettevõtte tasandil reguleerivad jäätmekäitlust keskkonnakompleksluba, jäätmeluba, jäätmekäitleja registreerimistõend ja ohtlike jäätmete käitluslitsents.

Kui linna- või vallavalitsus peab vajalikuks, võib ta nõuda ettevõttelt jäätmekava.

Ettevõtte tasandiga on tihedalt seotud tootjavastutuse põhimõte, nii on **tootja kohustatud** tema valmistatud, edasimüüdüd või sisseveetud pakenditest ja probleemtoodetest (elektroonika, autoromud, rehvid, patareid, akud jne) tekkivate jäätmete tasuta kogumise. Kokku korjatud jäätmed suunatakse taaskasutusse. Juhul kui materjale ei ole võimalik taaskasutada, siis ladestatakse need prügilasse.

Ettevõtted peavad sortima jäätmeid samamoodi nagu kodumajapidamised.

Kontroll ja järelevalve:

Riigi tasandil teostab jäätmehoolduse järelevalvet Keskkonnainspeksioon. Samad õigused omavalitsuse territooriumil jäätmehoolduse kontrollimiseks on ka vastaval omavalitsusorganil.

Üle-Eestiline Keskkonnainspeksiooni telefoni number on **1313**, kuhu on õigus (loe kohustus) helistada igal kodanikul, kes märkab keskkonna reostamisega seonduvat probleemi.

Elanike jäätmehooldusalased kohustused:

- Liitumine korraldatud jäätmeveoga.
- Juhul kui antud piirkonnas ei ole omavalitsus korraldatud jäätmevedu korraldanud, peab jäätmevaldaja korraldama jäätmete käitlemise seadusega ettenähtud korras ise:

1. viies oma jäätmed prügilasse või jäätmejaama,
2. kasutades prügiveoettevõtte teenust.

- Võimaldamaks olmejäätmete taaskasutamist võimalikult suures ulatuses, tuleb segaolmejäätmed enne prügilasse ladestamist sortida. Eraldi tuleb koguda biolagunevad jäätmed, pakendijäätmed, ohtlikud jäätmed, probleemtoodete jäätmed ning ehitus- ja lammutusjäätmed. Eraldi kogutud jäätmed tuleb paigutada vastavasse konteinerisse, kogumispunkti või jäätmejaama;

- Alates 2008. aastast ei võta ükski prügila vastu sortimata jäätmeid, seega tuleb jäätmed eelnevalt sortida. Kui jäätmete tekitaja ei tee seda ise, siis teeb seda jäätmekäitleja jäätmetekitaja kulul.

Eraldi kogutud jäätmete vastuvõtu korraldab:

- Pakendite ja probleemtoodete jäätmete korral antud toodete tootja või maaletooja või tootjavastutusorganisatsioon koostöös omavalitsusega.
- Muude jäätmete korral omavalitsus.

Metsaalune ei ole jäätmete tasuta äraandmise koht – selleks on jäätmekogumispunkt ja jäätmejaam!

Elanike jäätmehooldusalased õigused:

Elanikul on õigus tekitada nii palju jäätmeid kui ta tahab. Oluline on, et need sorditaks juba tekkekohal ning antakse üle luba omavale jäätmekäitlejale.

Keskkonnakaitse seisukohalt on siiski mõistlik kasutada tooteid ning kaupu, millest jääb järgi võimalikult vähe ohtlikke aineid sisaldavaid jäätmeid.

Kuidas jäätmehoolduskulusid vähendada?

Mida rohkem jäätmeid sortida ja taaskasutusse saata, seda vähem jäätmeid jääb segaolmejäätmete konteinerisse ning seda vähem tuleb jäätmeveo eest maksta.

Üks elanik tekitab umbes 400 kg jäätmeid aastas, seega 4-liikmeline pere tekitab aastas ligi 1600 kg ~ 8 m³ ~8000 liitrit (1 m³ jäätmeid kaalub ligi 200 kg). Kui see jäätmete kogus vedada ära 140–240 liitriste konteinerite kaupa, läheb see perele aastas maksma 1500–2500 krooni (sõltuvalt jäätmeveo piirkonnas kehtestatud veo hinnast).

Kuna segaolmejäätmetest üle poole on biolagunev jääde (23% paber ja papp, 42% muu biolagunev materjal) ning ligi üks kolmandik on pakend (osa pakendist on biolagunev – paber ja papp), siis juba antud jäätmeliikide eraldi kogumisega tekib 70% vähem segaolmejäätmeid kui varem.

Seega tekib perel, kes kogub eraldi vaid pakendi ja biolagunevad jäätmed, 8000 liitri asemel 2500 liitrit segaolmejäätmeid aastas.



Mida eraldi koguda ja kuhu mida panna?

Tagatisrahaga pakend – viia tagatisrahaga pakendi tagasivõtu kohta. [SAAB TAGASI TAGATISRAHA](#)



Segapakend – viia pakend segapakendijäätmete konteinerisse. Reeglina on kogumispunktis eraldi konteiner **segapakendile** ning **paberile ja papile**. Mõnelpool ka **klaaspakendile**.



Kui eraldi klaaspakendikonteinerit ei ole, läheb klaaspakend segapakendikonteinerisse. [SAAB ÄRA ANDA TASUTA](#)

Paber- ja pappjätmed – viia paberi- ja papijäätmete konteinerisse. Võib põletada ka koduses ahjus. Teatud elamutüüpide korral (nt korterelamu) võib omavalitsus nõuda paberi konteineri olemasolu. [ÜLDJUHUL SAAB ÄRA ANDA TASUTA VÕI OLULISELT ODAVAMALT KUI SEGAOLMEJÄÄTMEID.](#)



Biologunevad jätmed – komposteerida piisava ruumi olemasolul oma aias, korteriühistel on mõistlik tellida eraldi biologunevate jäätmete konteiner. Teatud elamutüüpide korral (nt korterelamu) võib omavalitsus nõuda biologunevate jäätmete konteineri olemasolu. [SAAB ÄRA ANDA OLULISELT ODAVAMALT KUI SEGAOLMEJÄÄTMEID.](#)

Aia- ja haljastusjätmed - komposteerida piisava ruumi olemasolul oma aias või viia jäätmejaama (kõik jäätmejaamad aia- ja haljastusjätmeid vastu ei võta). [SAAB ÄRA ANDA TASUTA.](#)

Ohtlikud jätmed (patareid, akud, kemikaalid, nende pakendid jne.) – viia jäätmekogumispunkti või jäätmejaama. Patareidid ja akusid võetakse vastu ka bensiinijaamades ja kauplustes. [SAAB ÄRA ANDA TASUTA.](#)

Ehitus- ja lammutusjätmed – soovitatavalt tuleb koguda eraldi puit, metall, püsijätmed ja muu ehituspraht. Viia jäätmejaama või anda üle jäätmekäitlejale. [OSA LIIGITI KOGUTUD MATERJALE \(nt PUIT, METALL, SILIKAAT, JNE.\) ON VÕIMALIK MÜÜA, VÕI ÄRA ANDA TASUTA. EHITUS- JA LAMMUTUSJÄÄTMETE SEGU ÜLEANDMISEL KÄITLJALE TUEB MAKSTA.](#)

Elektronikaromud ja vanarehvid – saab tagasi viia poodi, kust kavatsetakse uus osta. Kui ei ole kavatsust uut osta, siis viia need lähemasse kogumispunkti või jäätmejaama, kus neid vastu võetakse. [SAAB ÄRA ANDA TASUTA](#)

Romusõidukid – saab tagasi viia sama automudelit müüvale kauplusele või viia autolammutustöökotta (romulasse). Lammutustõendi esitamisel ARK-ile kustutatakse auto registrist. [SAAB ÄRA ANDA TASUTA.](#)

Vanad ravimid – viia tagasi apteeki või ohtlike jäätmete kogumispunkti. [SAAB ÄRA ANDA TASUTA.](#)

Fakte:

- Ostes pakendatud kaupa, maksad ka pakendi eest. Visates pakendi prügikasti, maksad selle eest jälle – nüüd juba prügivedajale.
- Ostes probleemtooteid (autorehve, olmeelektronikat jne), maksad ka nende jäätmete käitlemise tasu. Visates need tooted hiljem prügikasti, maksad nende käitlemise eest jälle – nüüd juba prügivedajale.

Kodus liigiti kogumise korraldamine

Korteris – ühistu otsustab sortida jäätmeid või mitte.

Ilma ühistu toetuseta on võimalik teatud jäätmeid eraldi koguda. Sel juhul puudub keskkonnasõbralikkuse kõrval majanduslik stiimul, kuna jäätmetekitaja maksab endiselt sama palju, kui kõik jäätmeid mittersortivad naabrid.

Ühistu toetusel on võimalik tellida eraldi konteiner biolagunevale jäätmele, paberile jne. Eraldi kogutud jäätmete üleandmise hind on odavam kui segaolmejäätmete korral.

Korter, kus maja ümber on palju ruumi – maal asuva korterelamu jäätmehooldus erineb linna korterelamust sellepolest, et maal (hajaasustuses) on korterelamu ümber ruumi. Eraldi kogutud biolagunevaid jäätmeid on võimalik kohapeal kompostida ja valminud komposti kasutada.

Tegevus sõltub ühistu otsusest ning sellest, kas leitakse inimene, kes on valmis kompostimise protsessi jälgima ja suunama.

Linnamaja ja maamaja – ei ole vahet, kas maja asub linnas või maal, oluline on see, kas majas elav jäätmetekitaja on valmis oma jäätmeid eraldi koguma.

Jäätmete kodusest põletamisest

Kodus võib põletada vaid immutamata ja värvimata puitu ning kiletamata paberit või pappi. Plastidest on lubatud põletada polüetüleenkile ja polüpropüleeni (tootel on vastav tähis – PE või PP). Antud jäätmeid tuleb põletada väikeses koguses ja kõrgel temperatuuril.

Põletamiseks sobilike plastide põletamine madalal temperatuuril rikub ära ahju ja/või korstna! Teiste plastide põletamisel tekivad lisaks mürgised gaasid.

Ei ole ju väga keeruline? – Igaüks saab sellega hakkama, tegelikult on see üldarusaadav ja loogiline osa „normaalseks inimeseks olemisest“. Siis saab ka ostmises puhta südamega mõnu tunda, kui on selge, et tarbimisega kaasnevad jäätmed on keskkonnasõbralikult käideldud. Aita sellele ise kaasa!

**Teabematerjali koostaja:
Keskkonnaministeeriumi
jäätmeosakond**

Täiendav info: tel 626 2867

Koostamise aeg: 2008

**Elektroonilisel kujul on infomaterjal saadaval
Keskkonnaministeeriumi kodulehe aadressil
<http://www.envir.ee/379654>**



KESKKONNAMINISTEERIUM